

Büyük Türk Mutasavvıflarından

**PÎR HASAN
HÜSÂMEDDİN UŞŞÂKÎ**

—Kuddise Sırruh—

VE HÜLEFÂSI

Yazan: FAHAMET ONAT

Büyük Türk Mutasavvıflarından
PİR HASAN
HÜSAMEDDİN UŞŞÂKÎ

-kuddise sırruh-
ve Hülefâsı

Beşinci Baskı

Y a z a n :

FAHMET ONAT

1988

YAZARIN ADI VE SOYADI

YAZARIN ADRESİ

YAZARIN İLETİLECEĞİ YER

YAZARIN İLETİLECEĞİ YERİN ADRESİ

YAZARIN İLETİLECEĞİ YERİN ADRESİ

YAZARIN İLETİLECEĞİ YERİN ADRESİ

YAZARIN İLETİLECEĞİ YERİN ADRESİ

YAZARIN İLETİLECEĞİ YERİN ADRESİ

YAZARIN İLETİLECEĞİ YERİN ADRESİ

YAZARIN İLETİLECEĞİ YERİN ADRESİ

YAZARIN İLETİLECEĞİ YERİN ADRESİ

Dizgi-Baskı: Eskin Matbaası, İstanbul - 1988
Tel: 527 46 53

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ÖNSÖZ

Aslen Buharalı olup gördüğü bir rüya üzerine Anadolu'ya gelerek Uşşak'da 50 sene ikâmet buyurduktan sonra devrin padişahı 3. Sultan Murat tarafından yapılan davet üzerine İstanbul'a gelerek Kasımpaşa'da halen türbelerinin bulunduğu yerde irşad vazifesine devam eden Uşşakî tarikatının yüce pirini; memleketin muhtelif semtlerinden, hassaten Ege ve Manisa havalisinden ziyarete gelen hürmetkârlarının; Hazreti Pir ve hayatları hakkında malûmat edinmek istedikleri işitilmiş olduğundan bu küçük risalenin yazılarak neşri uygun görülmüştür.

Bu hususta birçok tanıdıklarımızın arzu ve teşviklerinden de cesaret alarak elde edebildiğimiz kaynaklardan yararlanmak suretiyle bu risâlenin neşrine Hakkın lütuf ve inâyeti ile muvaffakiyet hâsıl olmuştur.

Tasavvufa ait birçok eserlerde bazı tarîk pirleri ve mutasavvıflar hakkında geniş malûmat tesbit edilmiş olmasına rağmen Uşşakî tarikatının piri olan Hasan Hüsameddin Uşşakî hazretleri hakkında pek az bilgi elde edilmiş ve bunun, Hazreti Pir'in manevî yaşantısının bir gizlilik içinde geçmiş olmasından ileri geldiği anlaşılmıştır...

Tasavvuf nedir?

Bunun muhtelif tarifleri vardır. Herkes neşesine, duygusuna göre birer tarif yapmıştır. Bir kısmı, «tasavvuf, dâvaları terk ve manayı gizlemektir» demişlerdir. Bazıları,

«Tasavvuf nefsi daimi murakabe altında bulundurmaktır.»

«Tasavvuf, gönlü masivadan temizlemektir.»

Tasavvuf, hakkı birlemektir.

Tasavvuf, mânâ yolundan hakka ulaşmaktır.

Tasavvuf, sevgilinin kapısına çökmektir; kovsa dahi o kapıdan ayrılmamaktır, demişlerdir.

Bu tarifleri çoğaltmak mümkündür ancak yaptığımız tarifler tasavvuf hakkında fikir vermeye yeterli görüldüğünden konu uzatılmamıştır.

Çağının ariflerinden merhum **Mehmet Ali Aynî**; Bir makalesinde şöyle yazmaktadır:

«Bir Müslümanın; özü sözü fiili birbirine uygun ve düzgün, fazilet ve doğrulukla muttasıf, sevgi ve itimada lâyık bir zâtı bulup anın huzurunda, o güne kadar işlemiş olduğu günahlardan samimiyetle (içtenlikle) tövbe ve nedamet ettiğine, bir daha kimseye fenalık etmeyeceğine, yalan söylemeyeceğine, kimsenin malına el uzatmayacağına, kimseyi öldürmeyeceğine velhasıl dinen yasağın edilmiş hertürlü fenalıklardan sakınacağına dair söz vermesi ve bu taahhüdüne Allah ve Resulü ile pîran-ı izâmdan birini şahit tutması şeriâtin bîatını olan tarîkatı ifade eder. Ben dünyada bundan müessir ve bundan nâfiz ve feyyaz bir ahlâk zâbitasının mevcut olacağını zannetmiyorum.» demektedir.

Mehmet Ali Aynî merhumun vasıflarını sıraladığı şekilde fazilet sahibi, doğru, sevgi ve itimada lâyık özü sözü birbirine uygun kişiler azaldığından bu mânevi

müessese Atatürk devrimleri arasında tarihe mal edilmiş, kapatılmıştır.

Yiğitbaşı lâkabıyla anılan **Ahmet Şemseddin-i Marmaravî** hazretleri ki Manisa'da, medfundur! Hicrî 910 tarihinde İstanbul'a gelerek mevcut tekke şeyhlerini imtihana çekmiş ve bunlardan sadece üçünün ehliyet ve erliğini tesbit ederek geri kalanın sırtlarından tâç ve hırkalarını soyup denize attığı Yiğitbaşı lâkabını da bu nedenle almış olduğu tarihî bir gerçektir.

Atatürk'ün bu millete yaptığı tavsiyelerin başında cehâletle mücadele gelmektedir. Tekke ve zâviyelerin kapatılması bu sahadaki cehâlet yürüyüşünü durdurmak tembelliği önlemek içindir. Bu kapatma keyfiyetinden gerçek er olan şeyhler memnûniyetlerini daima açıklamışlardır.

Bu risâle yazılırken:

1) Halvetiye silsilenâmesi müellifi **Ebu Ridvan M. Sadıkı Vicdânî**;

2) Uşşakî Şeyhlerinden ve İstanbul eski gümrük müdürlerinden **Hüseyin Vassaf Beyin** basılmamış olan 4 ciltlik (Sefine-i Evliya) nam eserinden (Cilt 4 sahife 179) istifâde edilmiştir. Sefine-i Evliya nam eser halen Süleymaniye kütüphanesinde bulunmaktadır. **Hüseyin Vasaf Bey** merhum bu eserini vücade getirmek için 30 sene emek verdiğini yazmaktadır. Sefine-i Evliya merhum **İbnül Emin Mahmut Kemal Beyefendi'nin** de tetkikinden geçmiş olduğunu eseri tetkik ederken gördüğüm notlarından anlamış bulunuyorum.

3) Uşşakî tarîkinin son merkez dergâhı şeyhi, askeri Rüştîye ve Kuleli okullarında öğretmenlik yapmış olan Huzur hocalarından **Mustafa Safî** ve onun halifelerinden **Osman Hâdî (K.S.)** hazretlerinden naklen gelen bilgiler de bu eserde yer almıştır.

Cenab-ı Hak, yüce pirin mânevi feyz ve ruhaniyet-
lerinden bütün Türk ve İslâm dünyasını aydınlatmak
şerefine nail buyursun âmin...

21.8.1972

FAHAMET ONAT

ÖNSÖZE ZEYL

Pir Hasan Hüsameddini Uşşakî hazretleri hakkın-
da yazılıp kısa aralıklarla iki defa basılmış olan eserin
mevcudu kalmamış olduğundan, vukubulan ısrarlı istek
ve arzu üzerine bu kere aynı esere; Uşşakî tarikatının
İkinci Piri **Cemâleddini Uşşakî**, **Salâhaddini Uşşakî**,
Mehmed Emin Tefvik ve **Mustafa Safî** (Allah sırlarını
takdis etsin) hazretlerinin hal tercemeleri de ilâve edil-
mek sureti ile üçüncü defa risâlenin basılmasına mu-
vaffak kılan Ulu Tanrı'ya nihayetsiz hamd-ü senâ ve
şükürler olsun.

15.2.1977

FAHAMET ONAT

DÖRDÜNCÜ BASKIYA BAŞLARKEN:

Pir Hasan Hüsametdin Uşşakî (K.S.) hazretleri hak-
kında ilk defa 21.8.1972 tarihinde yazılıp basılan ese-
rin tükenmesi ile müteaddit tarihlerde bazı ilâveler ya-
pılarak üç defa bastırılan, hâlen dahi mevcudu kalma-
dığından sürekli arzu ve istek üzerine, yoğun çalışma
neticesi elde ettiğimiz **Pîr Hüsameddin Uşşakî meşâyi-**
hinden olan evlâtlarının az fakat öz hâl tercemelerine,
bihamdilillâh muvaffak olundu.

Bu lütfu bize ihsân eden Ulu Rabbimize bî-nihâye
şükürler olsun.

1.12.1983

FAHAMET ONAT

PIR HASAN HÜSAMEDDİN-İ UŞŞAKİ HZ. (K.S.)

Tasavvuf ve tarikat hakkında yazılmış bir çok eserler vardır. Her tarikin bir kurucusu, piri vardır. Bazı tarikatlarda ikinci bir pîr de yetişmiştir. Bu küçük risâlede bunların tafsiline girmeden mevzûmuz olan Uşşakî tarikatından bahsedeceğiz. Uşşakî tarikinin kurucusu **Pîr Hasan Hüsameddin-i Uşşakî**'dir (K.S.) Hicretin 880 inci senesinde **Buhara**'da dünyaya şeref vermişlerdir. **Pederleri Hacı Teberrük** isminde bir tâcirdir. Hazreti Pîr ilk tahsilini ve zâhir ilimleri pederlerinden öğrenmişlerdir. Pederlerinin vefatı üzerine ticaretle meşgul olmaya başladılar. Bir gece rüyalarında kendilerine şöyle bir mânevi işâret vâki oluyor:

— «Ticaret meşakkatli bir iştir. Hakikat ehli indinde aynı zarar ve ziyandır. Eğer âhiret saadeti senin için murad ise, çarşı pazar gibi kalabalık ve umumî yerlerden yüz çevir, uzaklaş **Anadolu**'da güzel bir belde olan **Uşşak**'a git. Orada **Şeyh Seyyit Ahmed Semerkandî** hazretlerinden inabet al ve bir köşede tenhaca ibadetle meşgul ol.»

Bu manevî işâret üzerine hemen uyanan **Hasan Hüsameddin** hazretleri, derhal babalarından miras kalan bir hayli malını kardeşleri **Mehmed Çelebi**'ye bağışlayıp sade ve yaya olarak seyahate çıkarlar. Uzun bir yolculuktan sonra bir rivayete göre ilk önce **Erzincan**'a teşrif ederler ve **Şeyh Ahmed Semerkandî** hazretleriyle orada buluşup kendilerine intisabla feyz almağa baş-

larlar. Kısa bir süre içinde hilâfet aldıktan sonra Şeyh-
lerinin emriyle, tekâmî-i feyz etmek üzere, Elmalı'da
bulunan **Pir Ümmi Sinan** Hazretlerine giderler. Ümmi
Sinan Hazretlerinden de Kutbiyeti alarak 930 Hicri se-
nesinde elli yaşlarında oldukları halde Uşşâk şehrine
gelip yerleşirler. Uşşâk beldesine izafeten Uşşâkiye Ta-
rîkatını kurarlar...

Uşşâki Şeyhlerinden merhum **Hüseyin Vassaf Bey-**
in «**Sefine-i Evliya**» nam eserinde bildirildiğine göre:

Hazreti Pir, Buhara'da iken «**Nuru Bahşiye ve Küb-
reviye**» tarîklerinde feyz aldıkları anlaşılmakta ise de,
şecereleri olmadığından bu iki tarîkat silsilesi hakkın-
da bilgi elde edilememiştir.

Diğer bir ihtimale göre **Ümmi Sinan** ve **Ahmed Se-
merkandî** Hazretlerine mülâki olduktan sonra tecelli
eden kemalât ve vâki olan zuhurat üzerine **Nuru Bahşi-
ye** ve **Kübreviye** tarîklerinden asla bahsetmiyerek zevk,
neş'e ve irfanlarının tecellî ettiği **Halvetî** tarîkinden
şöhretleri husule gelmiştir.

Pir Hazretlerinin Uşşâki tekkesinde şeyhlik yap-
mış olan **Cemaleddin Efendi** merhumun Hazreti Pir
hakkında nakli ve beyanları şöyledir:

Hazreti Pir Buhara'da ilim tahsil edip evvelce Küb-
reviye ve Nurubahşiye erlerinden feyz almışlardır. Son-
ra seyahate çıkıp Erzincan'a geldiklerinde irşâd sahi-
bi Seyyid Ahmed Semerkandî Hazretlerine mülâki ol-
dular ve C e n a b ı Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Haz-
retlerinin emrû işaretleriyle Seyyid **Ahmed Semerkandî**
(Hz.) ne intisâb ve biât eylediler. Bir süre hizmetlerin-
de bulundular, sülûklerini tekâmil ederek şeyhlerinden
hilâfet aldılar ve memur edildikleri Uşşâk şehrine gide-

rek Pir Ümmi Sinan Hazretlerine mülâki oldular ve orada yerleştiler (*)

Pir Hasan Hüsameddin-i Uşşâkî Hazretleri 930 senesinden 980 yılına kadar Uşşak'ta âşıklar ve ârifler zümresine şevk, neş'e ve feyz dağıtmışlardır. Şu halde Hazreti Pir Uşşâk'ta 50 sene irşad makamında bulunduktan sonra 100 yaşlarında iken oradan ayrılmışlardır.

Hazreti Pir'in günden güne velâyeti güneş gibi parlayıp o havâlî ve Anadolu'ya yayılıvermiş, kerâmetleri meydana çıkınca şöhretleri bütün âfakı sarmıştır. O devrin Padişahı Sultan İkinci Selim idi. Padişahın iki oğlundan biri Şehzade Murad olup, Manisa'da, diğer Şehzade ise Bursa'da bulunuyorlardı. Sadrâzam da Sokullu Mehmet Paşa idi.

Manisa'daki Şehzade Murad, Pir Hazretlerinin etrafa yayılan şöhretlerini duyup öğrenmiş olduğundan, kendisinin Padişah olup olmayacağını anlamak üzere bir mektupla adamını Uşşâk'a göndermiştir. Uşşâk'a varan ulak doğruca Hazreti Pir'in dergâhına giderek huzurlarına kabul edilir. Ulak getirdiği mektubu Hz. Pîr'e vermeden ve ziyareti sebebi hakkında bir tek kelime henüz söylemeden Hazreti Pîr, ulağa hitaben:

-
- (*) Ümmi Sinan Hazretleri Sinanî tarikanının büyük Piridir. Kendileri alim oldukları halde gördükleri bir rüya üzerine «Ümmî» lâkabını almışlardır. Ümmi Sinan Hazretlerinin kabri şerifleri, Eyüp Sultan'da, Oluklubayır'da yeni ismiyle Ümmisinan sokağında Halifeleri Nasuh Efendi tarafından inşa ettirilmiş olan tekkede medfûn bulunmaktadır. Rütbe-i Kemâllerine (Hasan-ı Hüsameddin-i Uşşakî) gibi bir tarikat pirinin kendisinden kutbîyet tevarüs etmesi ve yine (Niyazi Mısri) gibi tarikat sahibi bir zâtın kendilerine bende olması kâfidir.

Müridi rahi aşka kıblegâhı âşikândır bu.

Edeble geç, gözün aç, türbe-i Ümmi Sinan'dır bu.

— «Git Şehzadeye söyle, hemen İstanbul'a hareket etsin. Filân gün Saltanat tahtına oturacaklardır.» Ulak hemen Manisa'ya avdet ederek tebşiratı Şehzadeye bildirir. Şehzade Murad vakit geçirmeksizin İstanbul'a hareket eder, Balıkesir'e geldiğinde Sokullu Mehmet Paşanın gönderdiği adamlarla karşılaşır, Sadrâzâmın mektubunu alıp okuyan Şehzade Murad; bu mektuptan babası İkinci Selim'in hamamda düşerek öldüğünü, Sadrâzâmın ölüm keyfiyetini halktan sakladığını ve kendisini tahta çıkmak üzere davet ettiğini öğrenir. Ve hep birlikte İstanbul'a gelerek (Sultan Üçüncü Murad) namiyle tahta oturur.

Şehzade Murad, Padişah olduktan sonra Hazreti Pîr'in kendisine gösterdiği himmet ve muhabbetin şükran borcunu yerine getirmek maksadiyle kendilerini İstanbul'a davet ederler. Hazreti Pîr bu davete uyar ve İstanbul'a şeref verirler.

Hasan Hüsameddin-i Uşşâkî Hazretleri Padişah tarafından büyük ve üstün bir saygı ile karşılanır. İkametlerine tahsis edilen Aksaray'daki konakta bir müddet ikamet buyururlar. Daha sonra Fatih'te Nişancı Mehmet Paşa zaviyesinde istirahat ederler. Padişahın Hazreti Pîr'e fevkalâde saygı ve itibar göstermesi, sık sık ziyaretlerine gitmesi, vükelâ ve halkın da kendilerine sevgi ve tehâcümünü o nisbette artırır. Bu yüzden huzuru kaçan Pir Hazretleri Uşşâk'a dönmek isterlerse de, Padişah Murad, İstanbul'da kalmaları hususunda ısrar ve ibram etmekle beraber, Hazreti Pîr'in Kasımpaşa'yı Uşşâk'a benzettiğini öğrenerek orada تنها bir yerde ikamet buyurmak ve tarikat ayinlerini yapmak üzere bir tekke binası inşa edilmesini emir buyurmuşlardır. Halen türbenin bulunduğu yer bu mahaldir.

Hazreti Pîr bir süre burada da irşad ile meşgul

olup yine devlet ricalinin fazlaca hücum ve ziyaretlerinden rahatsız olduklarından bu sefer Padişah'tan Hacc'a gitmek için izin isterler ve Hicaz'a azimet buyururlar.

Hazreti Pir ziyaretini ifa edip avdetlerinde Konya'ya uğrarlar ve Hazreti Mevlana'nın (k.s.) türbesini ziyaret ederler. Mevlevi Dede'yi çağırarak Hazreti Pir, ziyaretini müteakip Dedeye şu talimatı verirler:

— «Biz burada Hakka yürüyeceğiz. Teçhiz ve tekfinimiz burada yapılacak, fakat cenazemiz İstanbul'dan gelecek heyete intizaren muhafaza edilecektir».

İşâreti mâneviye ile evlâtları Mustafa ve Abdülaziz Efendiler Konya'ya gelirler, Hazreti Pir'in vasiyetleri mücibince mübarek cesedlerini, emirlerine uyup bir öküz arabasına koyarak Konya'dan yola çıkarlar. Öküz arabası nerede durursa oraya defnedilmesi, vasiyetleri arasında bulunduğundan, yol esnasında arabaya hiçbir müdahale yapılmadan Üsküdar'a gelinir. Padişah Murad, belki İstanbul'a geçer ihtimalini düşünerek Üsküdar'da halen «Öküz İskelesi» diye anılan sahil kısmına salları koydurmuş olduğundan arabayı çeken öküzler iskelede hiç durmaksızın hazırlanmış sallara geçerler ve Dolmabahçe veya Fındıklı'da karaya çıkan araba oradan Kasımpaşa'ya gelerek şimdiki türbenin önünde durur ve öküzler orada çökerler. Pir Hazretleri'nin kendi dergâhlarında defnedilmesini arzu buyurdıkları bu suretle sâbit olunca hemen orada hazırlanan bir kabri şerifte Hakkın vâsi rahmetine tevdi edilirler. Rahmetü'llahı aleyh.

Hazreti Pir'in Üsküdar'da mübarek cenazelerini karşılayanlar arasında Pir Aziz Mahmud Hüdaî hazretleri de bulunmuşlardır.

Konya Valisi cenaze namazı kılındıktan sonra Hz. Pir'in mübarek cesetlerini kokmaktan muhafaza kasdiyle ilâçlanmasını istemesi üzerine sadık müridler bu isteğe karşı çıkmışlar ve bir tarîkin Pirinin cesedinin asla kokmayacağını, kokmaktan emin ve mahfûz bulunduğunu ileri sürmeleri üzerine Vali de bu isteğe uymağa mecbur kalmıştır. Nitekim oğullarının İstanbul'dan gelmelerine kadar ondört gün Mevlevi Tekkesinde saklanan Hz. Pir'in cesetleri, kokmak şöyle dursun, çevresine misk gibi kokuların yayıldığı görülmüştür.

Nakledilir ki:

Pir Hazretleri Hicaz seferine çıkacağı sırada câriyesinin kendilerinden hâmile olduğunu, Abdürrahim isminde bir kardeşlerinin dünyaya geleceğini, oğlu Mustafa Efendiye söyleyerek:

— «Bizim Hakka yürümemiz mukarrerdir. O saadetlû oğlumun ismini Abdürrahim koy ve kendisinin ilim ve terbiyesiyle meşgul ol» diye vasiyette bulunmuştur.

Abdürrahim Efendi, Pir Hazretlerinin 120 veya 121 yaşında iken dünyaya şeref veren bir oğludur. Pir Hazretlerinin sülâlesi de en son doğan bu oğlundan gelmektedir.

HAZRETİ PİR'İN ESERLERİ:

Hz. PİR'in tahsili kemalâta ve evliya arasında Kutbiyet makamıyla baş tacı oldukları hususunda tam bir ittifak vardır. Halveti Tarikatında içtihad sâhibidirler. Uşşâkî namı celilini hâiz olan Uşşâkiye-i Halvetiye kurdukları tarikin ismidir.

Halvetlerin virdi olan «Virdi Settar» üzerine ilâveleri olduğu gibi müstakilen «Evrad-i Kebiri» «Hizbuttesbih» ve «Ahzab-ı Usbuiye» namında ayrıca eserleri vardır. Nakşiye-i Hâlikiye ricalinden Gümüşhaneli Ahmed Ziyaeddin Efendi, «Mecmuatü'l-âhzab» adı altında toplamış olduğu eserde aynen PİR Hazretlerinin bu üç eserini derc eylemiştir. Gayet derin bir aşk ve vukuf ile tertip buyurulan «Evrad-ı Kebir'i» PİR Hazretlerinin şeref ve şanının yüksekliğine bir delil mertebesinin ulviyetine bir açık burhandır.

HAZRETİ PİR'İN EVLÂTLARI VE EŞLERİ:

PİR Hazretlerinin; Mustafa, Abdülaziz ve Abdürrahim isminde üç oğlu ve Ferah Sultan isminde bir kermeleri dünyaya gelmiştir.

Esmâ Hatun ile Matlube mahlasını kullanan Helvacı Bacı isimlerinde iki de eşleri vardır. Hazreti PİR'in nesli zamanımıza kadar teselsül etmiş ve Uşşâkîzade namıyla şöhret kazanmıştır. İki Şeyhülislâm ile Kazaskerler ve ulemadan bir çok zevat-ı kirâm bu sülâleden ve Abdürrahim Efendiden gelmişlerdir.

HAZRETİ PİR'İN ELDE EDİLEN KERÂMETLERİ:

Pir Hazretlerinin bütün hayatları kapalı ve içine çekik geçtiği için haklarında çok az bilgi elde edilebilmiştir.

1 — Mısrî-i Niyazi Hazretleri (k.s.) İstanbul'da buldukları zaman Hazreti Pir'e muhabbeti dolayısıyla asitânelerinde misafireten buldukları zaman bir rivayette «erbain» çıkarmak suretiyle riyâzet icra buyurmuşlar, dergâhın bahçesinde bir kuyu kazdırmışlardır. Son zamanlara kadar mevcut olan bu kuyunun suyu tatlı olduğu gibi göz ağrısı vesâir hastalıklara karşı çok şifalı olduğu, inanılır rivayetlerdendir. Hattâ evvelce İslâm ve Hıristiyan hastalar gelip bu kuyunun suyundan alır ve içerlermiş. Aynı zamanda diğer kuyuların suyu çekildiği halde bu kuyunun suyu bitmezmiş. Fakat şimdi kuyunun bulunduğu yer okul bahçesi içinde kaldığından kapatılmıştır.

2 — Kasımpaşa'da Pir Hazretlerinin dergâhlarına yakın Arabzade adıyla tanınmış bedevi dergâhı Şeyhi merhum Ali Efendi, Hac farızasını ifa için Hicaz'a gitmiş, hacı olduktan sonra Medîne-i Münevvere'ye gidip Hazret-i Resulullah (s.a.v.) Efendimizi, ayaklarına arız olan bir hastalık sebebiyle, ziyarete gidememiş; arkadaşlarının o mukaddes makama yüz sürmelerine karşı kendisi bu yüksek şereften mahrum kalmasından dolayı son derece teessüre kapılmış, çok ağlamış. Bu ağlama ve sızlaması üzerine; âşıklarının her haline vâkıf olan Risaletpenah (s.a.v.) Efendimiz, rüyasında Ali Efendiye görünerek şu iltifâta mazhar kılmışlardır:

— «Ağlama! Kasımpaşa'da evlâdımdan Hüsameddin-i Uşşâkiyi ziyaret et onu ziyaret etmek beni ziyaret gibidir».

Bu beşaretten sonra İstanbul'a avdet eden Hacı Ali Efendi her gün işine giderken Pir Hazretlerini ziyaret etmeği kendisine vazife ve âdet edinmiş, evlâtlarına da ölüm döşeğinde aynı şeyi yapmalarını vasiyet eylemiştir.

3 — 1131 yer sarsıntısından sonra türbe ve tekke harap olmuş, Pir Hazretlerinin münevver kabr-i şerifleri bu ahval tesiriyle çukurda kaldığından su istilâsına uğramıştır.

Hazreti Pir zamanın Padişahı İkinci Abdülhamid'e rüyasında görünüp:

— «Kabrimdeki mahzuru izale ediniz» diye ihtar da bulunurlar.

Padişah uyandıktan derhal Serkarını **Hacı Ali Paşayı** huzuruna çağırır, olayı anlatır. Sultan Abdülhamid, ne Hazreti Pir'i ne de dergâhını bilirlerdi. Rüyada gördüğü türbe ve tekkeyi tarif ederek Hacı Ali Paşayı bu işin tahkikine memur eder. Hacı Ali Paşa, Kasımpaşa'da tarif edilen türbeyi ararken o zamanın dergâh Şeyhi (Cemaleddin) Efendiye rastlar ve ondan dergâhın yerini sorar, öğrenir. Ali Paşa dergâhın harap halini, su baskınından gördüğü zararı müşahede ve tesbit ederek keyfiyeti Padişaha arzeder. Türbenin etrafına duvar yapılmak, mübarek kabirleri yükseltmek ve semâhâne, türbe, harem ve selâmlık dairelerinden teşekkül eden yeni bir tekke binası inşa ettirilerek mükemmelen tefriş ve tezyin olunması hususunda Padişah iradesi çıkar ve emir yerine getirilir.

*Toplanır her hafta âşıklar bu tevhîdhâneye,
Can atar her hafta sâdıklar bu tevhîdhâneye.*

4 — Uşşâkî tarikatının son şeyhlerinden **Mustafa**

Safi (k.s.) Hazretlerinden naklen gelen bir rivayete göre:

Uşşâkî tekkesine yakın diğer bir Bedevi dergâhı vardır ki Şeyhi Eburrıza Efendidir. Bu zat, Hazreti Pir'in zamanında Mısır'dan gelmiş, tekkenin önünden sancak ve kudûmla geçerken Hazreti Pir karşı çıkmış ve:

— «Nerede bulunuyorsunuz?» suâline:

— Kayyum ismi şerifindeyim cevabını alınca:

— Üst tarafı bizde var, buyurmaları üzerine mertebelerini ikmal için Hazreti Pir'e râbîta hâsıl etmiş ve sülûkünü Pir Hazretlerinden tamamlamıştır. Bunun için Eburrıza dergâhı şeyhleri başlarındaki Bedevi tâcının üzerine (beyaz düğme) dikerler ki bunu Hazreti Pir Efendimizden teberrüken almış bulunuyorlar.

5 — Mustafa Sâfî Hazretlerinden menkuldur:

Hazreti Pir zamanında halvette bulunan bir dervişe bir türlü fetih vâki olmazmış. Sebebi ise canı helvâ istermiş. Kalbinin huzuruna mani olacak derecede iştihâsı artmış. Pir Hazretlerinin zevcelerine bu hal keşfen malûm olur. Bir miktar helva yapıp ona ikram eder ve baş örtüsünden bir parça da yırtıp: bunu teberrüken başına koy, fetih vâki olur derler. Hakikaten fetih vukua gelir. Hattâ bir rivâyete göre yalnız bu dervişte değil, tam ondokuz dervişte de aynı gece fütuhât vâkî olmuştur.

Pir Hazretleri eşlerinin bu hareketini hoş karşılamışlar ve bu olaydan sonra muhterem refikaları (Helvacı Bacı) adıyla şöhret kazanmışlardır. (Matlube) mahlasını taşıyan Helvacı Bacı'nın bir nutku:

*Aşk ile derviş olmuşam derdime derman bulmuşam
Ummanı seyran etmişem gevher alan gelsün berû*

*Dünya vârandan geçmişem dostlarımdan ayrılmışam
Cân içinde cân bulmuşam haber alan gelsün berû*

*Gözüm dîdârını gözler, cânım Habîbini özler
Hâlis muhlis mü'min kullar Dosta giden gelsün berû*

*Kaal ile kıldan geçenler hikmet kitâbın seçenler
Kudret dehânin açanlar pazar eden gelsün berû*

*Uşşâkıyam Matlube'yem âşıkların müştakıyem
Tâliplerin sarrafıyem rüya gören gelsün berû*

6 — Sefer Dede:

Bu zat Pir Hazretlerinin kahve nakîbidir. Türbeden caddeye çıkınca yeşil boyalı türbesi görülür, camii şerife karşıdır.

Bir gün dergâha çok ziyaretçi gelir. Sefer Dedeye yatacak yer kalmaz. Bu durum karşısında Sefer Dede, Pir Hazretlerinden ayrılmağa gönülleri razı olmadığından, azizine hitaben:

— Efendim ben nereye gideyim, deyince Hazreti Pir'in canı sıkılır. Sefer Dede'yi tekkeden destur edip:

— Cehenneme git, diye azarlarlar.

Sefer Dede dergâhtan çıkıp yolda düşünceye dalar, dünyada Cehenneme gitmeğe imkân yok. Dünya Cehennemi olsa olsa fırın olabilir. Azizimin nutku yerini bulmak gerek, deyüp Kasımpaşa'da bir fırına gider, içi ateş dolu görür ve hemen: Destur ya aziz! diyerek kendisini fırının içine atar.

Herkesin hayretle gözleri açık kalır.

Eûzubillah: (Ya naru Kûni berden ve selâmen) ayeti celilesinin sırrı Sefer Dede hakkında da tecelli eder. Sefer Dede'ye ateş gülistan olur, bir zarar gelmez. Sefer Dede'yi fırından sadece biraz terlemiş olarak çıkarırlar. Bu hal Pir Hazretlerine bildirilir. Hazreti Pir de af ile muamele ederek Sefer Dede'yi tekrar dergâhına alır.

O Pir ne Pir'dir ki gazabına uğrayan bir dervişini, sırf kendisine olan muhabbet ve bağlılığı sebebiyle ateşin yakmasından yüce himmetiyle korur.

Son zamanlarda vukuu, kulaktan kulağa ulaşan bir olaydan da burada Sefer Dede'ye olan ilişkisi yüzünden bahsetmek isteriz:

Hazreti Pir'in türbesini ve Sefer Dede'nin türbesini temizleyen bir kadın vardır. Hazreti Pir'i ziyarete gittiğim bir gün bu kadınla karşılaştım. Sefer Dede'den bahs ile iki sene evvel yapılan bir inşaatın hikâyesini nakletti. Sefer Dede, yanındaki binanın üç kattan fazla olmamasını istemiş ve çalışan işçilere rüyasında gözükererek: Binayı fazla yükseltmeyiniz, yıkarım, demiş. Korkuya kapılan işçiler, inşaat sahibini vaziyetten haberdar etmişler. İş sahibi rüyaya inanmamış, hayal mahsulü olduğunu beyan etmiş. Bir kaç gün sonra Sefer Dede, Zincirlikuyu Camii'nin müezzine de gözükererek: Yanında yapılmakta olan binanın fazla yükseldiğini, bunun derhal durdurulmasını, aksi halde yıkılacağını, tekrarlamış.

Müezzin ertesi günü sabahleyin inşaat sahibini bularak rüyasını anlatmış. Maneviyattan nasibi olmayan iş sâhibi, müezzini terslemiş. Bundan sonra olayın cereyan şekli şöyle olmuş: Sefer Dede'nin civarında otu-

ran bir karı
otururlarken
ğunu ve bin
rürler. İşçile
yal diye vas
aklını kaybe
tın alan kim
sallandığında
hurasını sat

— Ben
oraya taşın
dedi ki:

— Oray
de taşınmak

**HASAN
HAZRE'**

Tacı şer
pesi nefi r
taksim olun
sırrına işare

HAZRE'

Hazreti
rafından giy
nelerinde sa
na kadar he
berrüken ziy
Pir'in yalnız
lerinin bulur

ran bir karı koca, gündüz vakti pencerelerinin önünde otururlarken bir elin yapılmakta olan binaya dokunduğunu ve binanın da büyük bir gürültü ile yıkıldığını görürler. İşçilerin ve müezzinin ihbar ve uyarmalarını hayal diye vasıflandıran iş sâhibinin, bu hâdise karşısında aklını kaybetmiş olduğunu anlattı. Binayı sonradan satın alan kimse de işçileri çalıştıramamış, işçiler binanın sallandığından şikâyet etmişler, ikinci inşâat sahibi de burasını satmış. Bu vakıaları anlatan kadın ilâveten:

— Ben de Sefer Dede'nin arkasında bir ev buldum, oraya taşınacaktım. O gece rüyamda Sefer Dede bana dedi ki:

— Oraya taşınma, orası yıkılacak korkarsın. Ben de taşınmaktan vaz geçtim. Dedi.

HASAN HÜSAMEDDİN-İ UŞŞAKİ HAZRETLERİNİN TÂC-I ŞERİFLERİ

Tacı şerifin tepesindeki beyaz düğme bezdendir. Tepesi nefsi renktedir. Sarığı krem rengindedir. Dörde taksim olunması: Şerîat, tarîkat, ma'rifet ve hakikat sırrına işarettir. Düğme sırrı zata delâlet eder.

HAZRETİ PİR'İN EŞYASI

Hazreti Pir'in gömleği, kılıcı, kendilerine şeyhi tarafından giydirilmiş olan tâcı, feracesi ve kemeri âsitanelerinde saklı olup tekke ve zaviyelerin kapatılmasına kadar her Perşembe günü âyin-i şeriften sonra teberrüken ziyâret olunmuş. Bugün dergâhta Hazreti Pir'in yalnız kıldan yapılmış gömleği, takkeleri, kemerlerinin bulunduğu öğrenilmiştir.

BİTİRİRKEN

Eski Sivas Mebuslarından merhum **Edip Efendi**, Hazreti Pir'in ruhaniyetlerinden yardım isterken nazmen şöyle seslendikleri görülmektedir:

*H ü s a m , himmetinle ejder nefsi zebun eyle
Meded ey Pir cânperver Hüsameddin-i Uşşâkî.*

Halen ebedi hay ile yattıkları tekkesinin üstünde:

*Keramât-ı tarik-i aşk ile doldurdu afakı
Azîzim, mürşidim, Pirim Hüsameddin-i Uşşâkî*

Yazıldığı gibi kabr-i şerifinin kapısı üstünde de:

*«Kâbetü'l uşşâk bâşed in makam
Her ki nakıs âmed inca şüd tamam»*

Yani: Bu makam âşıkların kâbesidir.

Buraya nakıs gelen tam olarak gider. Beyitleri yazılıdır.

Cenâb-ı Hak âşıklarının yüzü suyu hürmetine cümlemizi iki cihanda mutlu ve mesud kılsın âmin-.

**UŞŞAKÎ TARİKATININ İKİNCİ PİRİ ESSEYİD
MEHMED CEMÂLEDDİNİ UŞŞAKÎ (K.S.)
HAZRETLERİ**

Pîr Cemâleddini Uşşâkî Hazretleri Edirnelidir. Şeyhleri, Edirne'de medfun Hamdi-i Bağdadî Hazretleridir. Pîr Hazretleri, Mürşitlerinin Cemâl âlemine yürümesinden sonra Gülşeni Tarikatının İkinci Pîri Sezai Gülşenî Hazretlerinin de irfan halkasına dahil olarak onların da sırlarına vukûf hasıl etmişlerdir.

Esasen Tevhîd yolu bir olup, tarikat isimlerinin başka olması aslın değişmesini icap etmez. Bunca emek ve gayretler, insan-ı kâmi' mertebesine ulaşmak içindir. Hazreti Cemâlî, Hamdi Bağdadî'nin vefatından on dokuz, Hazreti Sezâî'nin ölümünden dört sene kadar daha Edirne'de kalıp aldıkları manevi işaret üzerine 1155 yılında İstanbul'a gelmişlerdir.

Bu sırada İğrikapı dışarısında Savaklar denilen mahalde Hiramî Ahmed Paşanın dergâhı Şeyhliği kendilerine tevcih edilmiştir.

Bir gün Hazreti Ali (kerremallahu vechehu) Efendimiz Pîr Cemâleddin Hazretlerine temessül ederek: (Etvarı seb'aye, Furuât namı altında beş esmâ daha ilâve etmelerini) emir, talim ve müsemmalarını tarif buyurmuşlardır. Bu suretle Hazreti Pîr zamanında zayıflamaya yüz tutan Uşşâkî tarikatı, bu furuâtın ilâve-

si ile canlanmıştır. Şu kadar ki, bu furûât yalnız erkek sâliklere hastır. Kadınlar yedi esmâdan yukarı çıkarılamazlar. Bununla beraber, bu furûâtı zuhûratlarında görebilirlerse de, ilâhî esrar kendilerine açıklanamaz.

Hz. Pîr damatları Hazreti Salâhaddini Uşşâki'yi halife olarak yerlerine bırakmış ve 1164 Hicrî senesinde Hakka yürümüşlerdir.

Hazreti Pîr'in kerâmetleri aşikâr ve pek çoktur. Bundan on kûsur sene evvel bütün İstanbul'luların şâhid oldukları bir kerâmetini yazmadan geçemiyeceğim:

Edirnekapının arkasındaki Savaklar denilen mahalde kabr-ı saadetlerinin, içinde bulunduğu Câmiin içinden çıkan yangında ahşap Câmi tamamen yandığı halde mübarek kabirlerine bir kıvılcım dahi düşmemiştir. Türbe dahilindeki bütün sandukaların üzerlerini kaplayan örtü vesâir eşya değil yanmak, renkleri dahi sararmadığı cümlelerin malûmudur.

Tevhid ehli olan bir zatın ifâdesine göre de tesâdüfen orada bulunan bir işçi, Hazreti Pîr'in kabr-i şeriflerinden bir kol çıktığını ve ateşi başka tarafa eliyle ittiğini gözü ile gördüğünü yemin ederek anlatmıştır.

Pîr Cemâleddin-i Uşşâkî Hazretlerinin çok açık bir dille yazılmış divanı vardır.

Divandan parçalar:

*Mey-i aşk ile sekraniz bize Uşşâkîler derler
Cemâl-i yâre hayranız bize Uşşâkîler derler
Erenler rahına girdik il kaydın ubur ettik
Biz ittilâ mülküne erdik bize Uşşâkîler derler
Konuldu âşık ismimiz bozuldu bend-i resmimiz
Yok oldu var cismimiz bize Uşşâkîler derler
Veririz bâş ile cânı buluruz cândan cânânı
Değişik derde dermanı bize Uşşâkîler derler
Değildir Hak nihân bize, her eşyadan âyan bize
Gerekmez dû cihan bize, bize Uşşâkîler derler
Duyunca sırrı esmâdan haber aldık müsemmadan
Okuduk ağ-ı karadan bize Uşşâkîler derler
Bize bizden edip devri çıkardık Hakkadek sırrı
Bir ettik lûtf ile kahrı bize Uşşâkîler derler
Geçilip menzil-i firkat yârile bulmuşuz vuslat
Biz ettik kesret-i vahdet bize Uşşâkîler derler
Kapulmazız keramete tutulmazız makamata
Biziz bizsiz eren zâte bize Uşşâkîler derler
C e m â l î cümleden geçtik O cem'ulcem'e biz erdik
Gerü farka dönüp geldik bize Uşşâkîler derler.*

*Gavs-ı Âzam Şeyh Hüsameddin oluptur Pirimiz
Râh-ı Hak'da anın izinde gider Uşşâkıyız
Bülbülüz bağ-ı vuslat içre vahdet virdinin
Zâru efgan ederiz şeb tâ seher Uşşâkıyız*

Var Hakda varlığımız şöyle mahvettik ki biz
Varımızdan kalmadı asla eser Uşşâkıyız

Ey Cemâ lî Hazreti Şeyh aziz Bağdadı bil
Mürşidimizdir bizim ol gerçek er Uşşâkıyız.

Bir er ararım hâldaştan olsun
Hak yola girmiş yoldaştan olsun
Kâlde bir olsun hâlde bin olsun
Esrarı duysun sırdaştan olsun
Ol cem'i bilsin hem sonra farkı
Tattığı anın her aştan olsun
İncitmesün hiç incinmesün hiç
Ol nakşı koyup nakkaştan olsun
Irmağın gölden geçsün Cem â lî
İçtiği anın tâ baştan olsun.

Yar ile ben yar olacak mahf oldu ayarım benim
Evvel ağyâr görünenler oldu hep yarım benim
Şek-ü şüphe kalmadı gönlüm içinde hiç benim
Bi-nikab arz eyledi vechini dildarım benim
Mürk-ü canım nice nalân etmeyüp şeb tâ seher
Bağ-ı dil içinde hep açıldı gülzarım benim
Terk edip bu kesret-i vahdet elini ericek
Hep bir oldu kalmadı pak ile mürdarım benim
Sözlerimi dinleyip fehm etmeye ârif gerek
Ey Cem â lî herkes anlar sanma güftarım benim.

Sen ararsan Hakka eğer yol
Bil sendedir ol Hakka gider yol

Sendeki yoldan bil gayrı yokdur
Hak vuslatına hiçbir çıkar yol

Hep Hakka eren kendinden erdi
Sen sanma gayrı buldu birer yol

Buldun ise sen sendeki yolu
Arama gayrı Hakka erer yol

Kendinde bulur gayrıda bulmaz
Hakka Cemâli her kim arar yol.

Münkir bırak inkârın mürşidin kapısını eyle dak
İkrar edüp uy mürşide gör kim nedir ol râh-ı Hak

Böyle yürürken serseri sen, Hakkı bulmaklık muhal
Hiç kimse bulmaz Hakkı bil ta mürşidi bulmayıcak

İlm-i ezel bilinmez okumak ile akdan kara
Gel pîr önünde oku al karadan akdan bir sebak (1)

Rehbersiz olmaz vasl-ı Hak say eyle sen, sen nice yıl
Rehber gerektir vuslata perdeyi ede iki şak

Hak ile Hak'kı anlayıp birlik Cemâli bulmaya
Sende olan sen defteri ikiliği gel öde yak.

(1) Sebak: ders

SALÂHADDİNİ UŞŞÂKÎ HAZRETLERİ (K.S.)

Salâhaddini Uşşâkî Hazretleri, Rumelideki Kesriye kasabasında dünyaya teşrif buyurmuşlardır. Pederlerinin ismi Abdülazizdir. Yirmi yaşlarına kadar Kesriyede ilk tahsilini yaptıktan sonra İstanbul'a gelmiş, Babiâli'de Tahvil kalemine devam edip Hekim Ali Paşa daire-sinde masraf kâtipliğinde bulunmuş, zekâ ve çalışkanlığı hasebile muhîtinde sevgi ve alâka uyandırmış ve bilhassa Hekim Ali Paşanın teveccühüne mazhar olup Mektupçuluğa yükselmiştir.

Paşa ile birlikte Mısır'a gitmişler, orada kibar-ı meşâyih ile görüşmüşlerdir. Bu zahirî ahvâlin bir de batınî şekli olduğunu ve o cihet elde edilmedikçe sûretpe-rest olmaktan hiçbir fayda husûle gelmeyeceğini takdir ederlerdi. Her gezdikleri yerde ehl-i hâl ve erbâb-ı kemâli tetkik ve istifâdeden hâli kalmazlardı.

Ali Paşa ile birlikte Mısır'dan İstanbul'a döndüler. Rumeli teftîşine gitmek mecburiyetinde kalan Paşa yine Hazreti Salahiye de yanına alıp Edirneye geldiklerinde Esseyyid Mehmed Cemâleddinî Uşşâkî Hazretlerini ziyaret ettiler. Bu görüşmeden Hazreti Salâhının fevkalâde zevk ve neşeleri arttı ve aradıkları manevî kemâl sırlarını Pîr Cemâleddinî Uşşâkî Hazretlerinde görerek ve bularak kendilerine bağlandılar.

Bir müddet sonra da Hazreti Cemâli'nin kerîmele-

ri ile evlenip Edirne'de kaldılar. Hazreti Salâhi Mürşidî'nin hizmetinde bulunarak alacağını almış ve manevî neşeye dalıp yedi sene mücâhede ve rıyâzatla ömrünü geçirip hayret makamında iken saç ve sakalları uzamış, sohbetten dahî kesilmişlerdir. Aziz eşleri bu müddet zarfında kendilerine hizmette kusur etmemişlerdir.

Bir gece mâna âleminde Şeyh-i Ekber Muhyiddini Arabî Hazretleri ile müşerref olduklarında dört satırlık bir yazı okutmuşlar ki: Şerîata, Tarîkata, Marifete ve Hakikate taalûk ediyordu. Uyanınca kendisinde bütün ilâhî sırların açıldığını görerek pek çok fuyuzatı kalbiyeye mazhar olmuşlardı. Buna işareten:

*Müşkilin kimseye zâhirde Salâhî sormaz
Hâce-i bâtına sordu soracak esrarı.*

buyurmuşlardır.

Bundan sonra Cem makamından fark âlemine geldiklerinde yazmağa başlamışlardır.

İki yüzü aşan kıymetli eserlerinden çoğu basılmamıştır. Ulûm-i garibede, ilm-i vahdet-i vucutte ve tarik-ı aşk-ı Muhammedîde emsalleri nâdir olan eserleri, kendilerine hâs uslûb ile kaleme alınmıştır. Meşâyih arasında (Türklerin Muhyiddini) diye anılmaktadırlar.

Cenabı Şeyh Salâhi, Muhyiddini Arabî Hazretleri'nin eserlerini en iyi anlayan ve onların büyük feyz ve iltifâtlarına nâil olmuş büyük bir velîdir.

Pîr Cemâleddini Uşşâkî Hazretleri birçok tarîkları kendisinde toplamış ve hepsinden hilâfet almıştır. Hazreti Salâhi de azîzinden kendilerine intikal eden bu feyizlerin eseri ile:

*Celvetî, Şâbânî, Bayrâmî ve Sâdî Kâdirî
Nakşibendî, Mevlevî ve Gülşenî Uşşâkıyız.*

Diye izharı fahreylemişlerdir.

HAZRETİ SALAHİNİN TAHİRAĞA DERGAHINA GELİŞLERİ

Pir Hasan Hüsameddin Uşşâkî Hz.'leri Dergahı şeyhlerinden Şeyh Mustafa Safi Hz.'leri Hazreti Salahi'nin Fatih'te Aşıkpaşa mahallesindeki Tahirağa Dergahı şeyhliğine tayin suretlerini şöyle beyan buyurmuşlardır:

Hız. Salahi Eğrikapı haricindeki Pir Cemaleddin-i Uşşaki'nin asitanesinde otururlarken kayınpederleri Cemaleddin-i Uşşaki, Hız. Salahi'ye akşam ezanı vakti haremîni ve çocuğunu alıp Eğrikapı'dan şehre gitmelerini destur eder. (Müellif Hüseyin Vassaf Bey dergah'dan destur vak'asını Cemaleddin-i Uşşaki Hz.'lerinin vefatlarından 14 sene sonra ruhani ve manevi aldıkları emri işaret üzerine damatları Salahaddini Uşşaki'nin dergahı terk ettiklerini bundan evvel 1984 tarihli kitabımızda yazmıştık.

Fakat bu vak'ayı son zamanlarda elimize geçen ve bizzat Uşşaki Meşayihinden Mustafa Safi Hz.'lerinin damadı Mehmet Hazmi Efendinin müürşidleri Mustafa Safi Hz.'lerinin kendi müürşid ve azizleri Fahrettin-i Himmeti Hz.'lerinden naklen beyan buyurdıkları bu vak'ayı Hüseyin Vassaf Bey her nasılsa ruhani ve manevi olarak 14 sene sonra vuku bulduğunu beyan ile yanlış te-

lakki ve işittiklerini yazıyorlar. Bizde aynen bu vak'a-
nın manen olmayıp Cemaleddin-i Uşşaki Hz.'lerinin ha-
li hayatında olduğunu tashihen kitabımıza geçirdik.)

Hız. Salahi azizinin emrine baş eğerek karısı ve
yavrusu ile birlikte dergahdan çıkar şehre dahil olur,
gele gele yatsı vakti Tahirağa konağının halen mevcut
olan karşısındaki çeşmenin önüne kadar gelirler. Hava
yağmurlu imiş. Eşleri biraz çeşmenin yanında dinlene-
lim der. Bu sırada Tahirağa tesadüfen onları görür. Ta-
hirağa 3. Sultan Mustafa'nın yakınlarından. Padişah-
nın gazabına uğramak korkusu ile saraydan kaçmış bu
çeşme yakınında 4 sene evvel yaptırdığı konağa gizlen-
mişti. Acaba beni arayan var mı? diye bir aralık ko-
nakdan sokağa çıkmış işte o zaman Hız. Salahi'ye rast-
lamıştı. Hız.'e kim olduklarını sorar. Hız. Salahi durumu
anlatır. Tahirağa bu işte bir fevkaladelik hisseder. Ken-
dilerini konağa alır. İzzet ve ikramda bulunur. Kendile-
ri ile sohbet eder anlar ki bu zat bir büyük kişidir, ken-
disinden istifade edilebilir. Tahirağa durumunu anlatır.
Hız. Salahi dua eder:

— Korkma gazap yerine iltifata mazhar olacaksın
diye müjdeler.

O anda Tahirağa'nın derununa tarikat ve hakikat
neş'eleri doğmuş ve bir dergah yaptırmak emeline düş-
müş.

Hakikaten sabah olunca Padişah Tahirağa'yı bul-
durur ve saraya çağırır. Ağa huzura girer padişahı sa-
kin ve halim görünce vak'ayı kendisine hikaye eder. Ve
bugünkü dergahın yerini istimlak ederek mezkur der-
gahı yaptırmış. Ve Salahi Hız.'leri de oraya şeyh tayin
edilmiş.

(Bundan anlaşılıyor ki Cenab-ı Salahi'nin Cemaleddin-i Uşşaki'den telakki ettikleri destur emirleri Cemaleddin-i Uşşaki'nin hali hayatında ve Tahirağa dergahının da inşasından evvel olmuştur.)

Hazreti Salahi yaşları seksen raddelerinde iken 1197 tarihinde cemal alemine yürümüşlerdir. Hazreti Şeyh vefatı zamanında Türbelerinin üzeri açık olması ve hayatta iken giydikleri haccagan kavuğu resminin taştan yaptırılmasını emir ve arzu eylemişlerdir.

Hazreti Salahi divanlarında biri Muhyiddin, diğeri Ziyaeddin isimli iki oğlu olduğunu beyan etmektedirler.

Divanlarından parçalar:

*Nice bir meyledesin bezm-i belâya nice bir
Nakd-i ömrün veresin bâdi havaya nice bir*

*Nefsin arzularına uydun ulaştın ey dil
Uğradın varta-i uzmây-ı cefâya nice bir*

*Çek elin fânî cihandan yürü insaf eyle gel
Bu kadar gaflet ü rağbet bu fenâyâ nice bir*

*Şems-i ikbâlin erişmekte gurûba gözün aç
Hâb-ı gaflette sarılmaklık gıtaya (1) nice bir*

*Gelmedin kendine bir ibret alıp âlemden
Bu kadar daiye bir katre-i mâye nice bir*

*Hâb-ı gafletten uyanmaz mı gözün bîçâre
İntibah ermedi bir azm-ı bakaya nice bir*

(1) gıta: perde

*Ey Salâhî yürü sen Hak kulluğuna meşgul ol
Nice bir kul olasun nefsi havaya nice bir.*

*Ref'i ilim kıldı çün hünkâri aşk
Doldu safâ mülküne envarı aşk*

*Bâis oldu âlemin icadına
Eyledi esrarını izharı aşk*

*Mazhar-ı aşk oldu Habib-i Hüda
Oldu hilâfet ile serdarı aşk*

*Oldu o yâr illet her dûsera
Eyledi dildarına gülzâr-ı aşk*

*Buldu vucûd aşk ile arz u semâ
Olmağa kermiyet pazar-ı aşk*

*Her kişi bir câm ile mest olmada
Yok dû cihânda hele hüşyarı aşk*

*Hubb-ı Hüdâ ile Habibi Hüdâ
Sana yeter Salâhî esrarı aşk.*

ŞEYH (MÜFTÜ) MEHMET ZÜHDÜ HZ.LERİ (K.S.)

Salâhaddin Uşşaki Hazretlerinin (k.s.) hâlifesidir. Nâzilli'de dünyaya teşrif etmişlerdir. Pederleri de Nâzilli'de evvelce müftü imişler.

Mehmet Zühdü Hazretleri zâhiri ilimleri bitirdikten sonra; Pederleri, Zühdü efendiye hitaben:

— Oğlum, ilmi-zahiri okudun, bir de ilmi-bâtın vardır. Anıda tahsil etmelidir. Demeleri ile Zühdü efendi:

— Efendim bu babda emrinize muntazırım. Cevabını verince, pederleri:

— Üç gün bana misâfir olduktan sonra, hani ara sıra ziyâretlerine gittiğiniz Şeyh Abdullah Selâhi efendi vardı, ona git teslim ol. diye emir ederler.

Zühdü efendi üç gün pederlerine misâfir olduktan sonra İstanbul'a hareket eder.

O sırada İstanbul'da Hazreti şeyh Salâhi yanındakilere:

— Yahu bize arasına Nazilli'den Mehmet efendi isminde biri gelirdi, görüşürdük. Şimdi o geliyor, haydi karşılayınız. buyururlar. Ve karşılarlar. Mehmet Zühdü efendi derhâl Hazreti Salâhinin huzuruna gelir teslim olur.

Yedi sene hizmet ettikten sonra, sülûklerini ikmâl edip hilâfet alırlar. Ve kendilerine «Zühdü» mâhlası verilerek Nazilli'de müftülük vazifesi ile birlikte, neşri feyzi-tarîkate memur edilirler.

Halifeleri: Oğlu Ali Galibi Vasfi Hazretleri ile Süleyman Rüştü Hazretleridir.

ALİ GÂLİBİ VASFÎ HAZRETLERİ (K.S.)

Şeyh Mehmet Zühdü Hazretlerinin hem evlâdı, hem hâlifesi olup Nazilli'de 1146 tarihinde dünyaya teşrif etmiş, 1266 tarihinde vefat edip 120 sene yaşamışlardır.

Kırk dört sene müftülük hizmetinide ifa etmiş, zâhir ve batını ma'mur ricalûllah'dandır. Verdiği fetvâları evvelâ Cenâb-ı Resûlullah Hazretlerine (s.a.v.) mükâşefe (1) suretiyle arz edip, Cenâb-ı Peygamberimizden aldıkları müsâde ve emir üzerine fetva verdikleri nakl olunur.

Bir gün oğluna:

— Eşyamızı hazırlayınız, Hicâz'a niyet ettik, buyurur. Belde âdeti icabı memleket halkına ilân olunup, şehir hâricinde bir mahâlde halka ziyâfet verilir. Herkesle vedâ olunur. Tam bu sırada, hazret oğluna hitaben:

— Oğlum, eşyamızı topla Hicâz'a gitmiyeceğiz, kasabaya döneceğiz, buyururlar. Oğulları Tefvik efendi:

— Aman babacığım, nasıl olur. Kasaba halkına karşı bu şekil pek çirkin gelir, deyince:

— Oğlum dâbbe'nin (2) yüzünü kasabaya çevir, halkın edeceği dedikoduya kulak asma. El benim nef-

1) Mükâşefe: Hakikat ehline Allah sırlarının görünmesi

2) Dâbbe: Yük ve binek hayvanı

simdir. Cenâb-ı Resûlallah Hazretlerinin emirleri bu merkezdedir, buyurup geri dönerler. Halbuki bu sırada Cenâb-ı Hakk'a kavuşmaları, emr-i Muhammediye ile bildirilmiş olup aynen zuhur etmiştir.

Hazreti Şeyhin hûlefasından **Mehmet Dede** Hicâz'a gider Ravza-ı Mutaharayı ziyareti esnasında bir zat kendisinin Nazilli'den geldiğini haber alınca, Ali Galibi Vasfiye verilmek üzere bir mektup verir. Mehmet Dede:

— Azizim Nazilli'den dışarı çıkmış bir kimse değildir. Siz anınla nerede görüştünüz ahbab oldunuz? diye sorunca. O zât:

— Hz. Şeyh ile haftada 2 gece huzur-u Saadette bulunduğunu söyler. Mehmet Dede avdetinde şeyhine arz ve keyfiyeti bildirir. Azîzi gülümsiyerek bu işin kendisinde sır olarak kalmasını emreder. Vefatından sonra duyulmuştur.

Bir aşık, Azîzi'nin vefatından habersiz dergâha Hazreti ziyarete gelirken, kasaba mezarlığının ortasında Hazreti Şeyhi oturuyor görür. Yanına gider, elini öper, müşerref olur. Oradan dönüşte keyfiyetten haberdar olur.

Hazretin Arabi, Farisi, Türkçe eş'ârı, birde külliyyatı vardır.

MEHMET TEVFİK HAZRETLERİ (KS.)

Ali Gâlibi Vasfi Hazretlerinin oğlu ve talebesidir. Hilâfeti pederinden almıştır. Ve pederlerinin yerine müftü olmuştur.

Pederleri, müftülük makamına geçtiği zaman mazarı feyz olması için dâa talebinde bulunan evlâdına:

— Oğlum 44 senedir müftülük hizmetini ifa ediyorum. Hazret-i Resulûllâh Efendimizden emir almadan bir fetvâ vermedim. Müftülük pek zordur. Cenâb-ı Hak mûinin olsun, diye dâa ve nazar buyurmaları ile, Tevfik Efendide feyiz kapıları açılmış ve pederlerinin duâları husûl bulmuştur.

ÖMER HULUSİ HAZRETLERİ (K.S.)

Nazilli'de dünyaya teşrif etmişlerdir. Mehmet Tevfik Efendi Hazretlerinin halîfeleridir. Bir târihte İstanbul'a gelerek bozulmaya tüz tutmuş Uşşâkî tarikatını, feyz-i manevilerinin tesirleri ile ihyâyâya muvaffak olmuşlardır.

Vefatları sırasında hırkalarının cebinde bir nutukları zuhûr etmiştir, ki son beyitleri:

*Şeyh Hülûsî, seyrederken arşı kürsiden öte,
Gel denildi ferş içinde kaldı, ol mihmân baba.*

Damatları Fahri Himmet Hazretleri, bu nutukları ile vefatlarına tarihi tam düşürmüşlerdir:

*Mazhâr-ı sırr-ı velâyet vâris-i Fahr-i cihân,
Mürşid-i kâmil mükemmel pişivây-ı vâsılan.*

*Bağ-ı irfan içre mâruf, şeyh Hülûsî bağı ban
Bu makam Kâbetü'l-uşşâk, kıldı asitân.*

*Râh-ı Uşşâkîde yaktı Aydın elinden چراغı,
Tuttu âfakı serapa, nûr-u feyzi ârifan.*

*Oldu irşad ile memur, yirmi beş yıl aşk ile
Ab-ı hayevan kandı destinden nice bin âşikan.*

*Bendegâne yadigâr koydu, mükemmel bir divân
Mürde dil ihyâsına, bu rehnümây-ı salikân*

*Söyledim Lâhuta azmin Himmetî tarih-i tam,
Andelib-i rûh-ı pâkin, buldu vahdet-i aşiyân.*

1285'de bir gün halîfeleri Hüseyin Hakkı Hazretleri ile medreseyi ziyareti esnasında, kendilerini karşılayan Ahmet ismindeki gence bakarak, hâl ve istikbaldeki ülvîyet-i görüp kendisini taltif etmişler ve Hakkı Hazretlerine hitaben:

— Talib benim, irşad senin. buyurarak, Hakkı efendi Hazretleri de:

— «Efendim can senin, canan senin». diyerek cevap vermiş.

Bu sırada Ahmed efendi de âsârı feyiz tecellisi görülmüştür. Aşkî muhabet zuhura gelip, seyri sülûk başlamış mücahede ve çile-i tarikat-ı ikmal ile şeyh Hüseyin efendiden hilâfet almıştır. Nutukları:

*Esir-i nefis olup kaldım, yetiş imdadıma pîrim,
Yem'i isyana pek daldım, yetiş imdadıma pîrim.*

*Tutuldum dâmına naçâr, ararken vûslat-ı dildâr,
Bütün gün hâletim bedkâr, yetiş imdadıma pîrim.*

*Garîbim dâr-ı gurbette, yanarım firkatte
Koma zindan-ı hicrette, yetiş imdadıma pîrim.*

*Ederim senden istimdâd, harâbım kıl beni abâd
Garibem olmuşam berbad, yetiş imdadıma pîrim.*

*Sana bende olan derviş, kalır mı bunda hiç dil-riş.
Sana ancak sezâ bu iş, yetiş imdadıma pîrim.*

*Ki sensin pîri Uşşâkî, şarab-ı vahdet-i sâkî
Gönüller derdi tiryaki, yetiş imdâdına pîrim.*

*Sen oldun derdime derman, bu İrşâdî'nin ey cânan.
Visâlinle gönül şadân, yetiş imdadıma pîrim.*

HÜSEYİN HAKKI HAZRETLERİ (K.S.)

Hicri 1227 senesinde, İzmir'in Turgutlu kasabasında dünyaya teşrif etmiştir. 70 sene yaşamışlar 1297 tarihinde, Cemâl âlemine göçmüşlerdir.

İstanbul'a teşriflerinde, halifeleri **Şeyh Mehmet Emin Tefviki** Hazretlerinin Samatya'daki dergâhlarında misafir olmuşlardır.

(Büyük Aziz) Emîn Tefviki Hazretleri şeyhine, kemâl-i ehemmiyet ve itina ile hizmetkâr olurlardı. **Hüseyin Hakkı** Hazretleri abdest almak istediğinde Leğeni ve ibriği oda kapısı önünde dururdu. Geceleri Büyük Aziz şeyhinin yattığı oda kapısı eşiğine başına kor tâ be sabah azizinin emrini bekler, yatağına girip yatmazdı.

Vefatından bir sene sonra, oğlu **Muhyiddin efendi** nin rüyasında görülüp:

— Oğlum, kabrime su geliyor. Bir çaresine bak diye emretmiş. Kabirleri açıldıkta hakikat zâhir olmuş. Cesetleri teri taze görülmüş ve hazırlanan diğer bir kabire konulmuştur.

UŞŞAKİ ŞEYHLERİNDEN MEHMET EMİN TEVFIK HAZRETLERİ (K.S.)

Mehmet Emin Tefvik Hazretleri 1201 hicri senesinde İzmir Tirede doğmuşlardır. Mürşidleri, Şeyh Hüseyin Hakkı Hazretleridir. Oğlu Şeyh Şehabeddin Efendinin beyanlarına göre pederleri İstanbul'a 1285 tarihinde gelmiştir ki 84 yaşında idiler.

Hazreti Şeyh Tirede bir süre imamlik hizmetinde bulunmuşlardır. Uzun zaman seyahat etmişler, bu arada büyük âlim ve mutasavvıfların meclislerinde bulunmuşlar hattâ şeyhlerinin şeyhi (Şeyh Ömer Hulûsi K.S. Hazretlerinin dahi sohbetlerine yetişmişlerdir.

Ihvan arasında (Emin Baba, Büyük Azîz) diye yâd olunurlar. Nezip muharebesinde Mısırlı İbrahim Paşa maiyyetinde bulunduğu söylenir ki Nezip vak'ası İkinci Sultan Mahmud zamanına rastlar. 1285 tarihinde İstanbul'a geldiklerinde ilk önce Kasımpaşada yerleşmiş, kundura eskiciliği ile meşgul olmağa başlamışlardır. Tamir için müracaat edenlerle en çok maneviyat hakkında görüşür ve biz (papuçların değil, insanların gönüllerini tamir ediyoruz) diye gerçek maksad ve vazifelerini ifade buyururlarmış. Bu durumda birçok kimse-ler kendilerinden zevk ve neşe almaya başlamış, temaslar çoğalarak bir hayli kalabalık çevrelerinde toplanmıştır.

Bir sene sonra Samatyada, İmrahorda bir konak sa-

tin alarak Uşşâkî âyinini yapmağa başlamışlardır. Yedi sekiz sene sonra 1295 de bu konak yanmış, Uşşâkî tekkesi mütevellisi yeniden inşa ederek meşihatı **Emin Baba** Hazretlerine tevcih buyurmuş. Yirmi seneyi aşkın bir sürede Bursa, İnegöl, Kütahya, Balıkesir, Aydın İl ve kasabalarında seyahat etmişlerdir.

İstanbul'dan ayrıldıklarında yerlerine Halifeleri **Fahreddini Himmeti** Hazretlerini bırakırlarmış. Bursa'da buldukları sırada birçok halifeler yetiştirmişlerdir.

Uşşâkî şeyhlerinden Sefine-i Evliya sahibi **Hüseyin Vassaf Beyin** yazdıklarına göre:

Emin Baba Hazretleri, kendisini Bektaşî göstererek nice Bektaşîleri yollarından çeler, Uşşâkî tarıkına döndürürlermiş. Bazı meşayih tekkelerine, başka tarika mensûb bir şeyh gelse derhal o şeyhin tarıkına has âyîn yaptırırlar. Fakat **Emin Baba** Hazretleri kendi dergâhında Uşşâkî ayininden başkasına müsaade etmezlermiş.

Büyük Aziz eser okumayı çok sever, tasavvufa ait seçkin eserleri toplar, Sahafklar çarşısında Uşşakîlerden her kimin bir eserini görse hemen satın alırlarmış. Bu suretle bir hayli eser toplamışlardır. Bu meyanda Hazreti **Salâhînin** bir hayli eserlerini elde ederek külliyyat vücuda getirmişlerdir. Almaya imkân bulamadığı eserleri usanmadan, yılmadan yazarlarmış. Bu yolda toplayıp yazdığı eserlerden oluşmuş bir kütüphane meydana getirmişlerdir ki, bizzat yazdıkları kitap ve divan 300'e yakındır.

Hız. Yunus Emre'nin divanını gözlerine üç gözlük takarak yazdıklarını Uşşâkî şeyhlerinden **Osman Hadî** Hazretleri beyan buyururlardı.

Emin Babanın bizzat yazdığı eser ve divanı yoktur. Fakat meşhur bir nutku vardır ki, bir eser ve bir divan kadar hakikat ve ilâhî sırları kısaca olduğu gibi toplamıştır.

Nutukları:

*Cihanda kişi kendin eğer bulmazsa vah eyvah
Nedir canındaki cânan eğer bulmazsa vah eyvah*

*Tutup bir mürşidin destin giyüp hırka-i tacin
Verip ikrarile îman eğer bulmazsa vah eyvah*

*Enelhak kenzinin sırrı beni Âdemde hatmoldu
Arayup bir mekteb-i irfan eğer bulmazsa vah eyvah*

*Kişi hak suretin bilmez arar yerde ve hem gökte
Ne imiş aslına bürhan eğer bulmazsa vah eyvah*

*Kalanlar ilmi zâhirde gelir âma gider âma
Nedir bâtındaki Kur'ân eğer bulmazsa vah eyvah*

*Fenadan çarh urup devre karışmak gayetle müşkil
Girip Uçmakta bir mekân eğer bulmazsa vah eyvah*

*Açup başın kılar zari Ali bâbında teslimdir
Emin derdi için derman eğer bulmazsa vah eyvah.*

Büyük Azîz beyaz uzunca sakallı, vücutları müte-nâsıb olup dâima beyaz arakiye üzerine yeşil sarık sararlanmış. Şöhret ve zînete rağbetleri olmayıp fakat derbeder halde de gezmezlermiş. Daima vakarını muhafaza eder; halîm selim fukaraya yardım eder, yalnız ara sıra celâli galip gelirmiş.

Sefîne-i Evliyâ sahibi **Hüseyin Vassaf Beyin** anlatıklarına göre:

Bir gün Samatyada devran esnasında Halifeleri

Şeyh Fahreddini Himmeti Hazretlerine zâhirde sebep-
siz tokap atmıştır. Ayinde şeyhler, müridler ve devran
hârici ziyaretçilerden çok kimseler varmış. Bu hal her-
kesi hayrete düşürmüş hikmetini sadece Fahreddini
Himmetî Hazretleri anlamıştır: Meğer devran esnasın-
da Fahri Aziz kalben dünyaya ait bir şeyle meşgul ol-
muş, dil zikirde, gönül ağyarda olduğunu Büyük Azîz
keşfen bilmiş ve hiddet eseri göstererek halkın içinde
tokatlıyarak hem gafletten uyandırmış ve hem de acı
bir imtihandan geçirmişti. Bunu fırsat bilen münafık-
lar hemen olayı zamanın Meclis-i Meşayihine ulaştır-
mışlar ;ertesi gün Dergâha bir Müfettiş gelmiştir. O sı-
rada Fahri Aziz Dergâhın avlusunu süpürüyormuş. Bu-
rada bir hâdise olmuş anlatır mısınız? dedikte: Fahri
Aziz öyle bir olay olmamıştır. Size verilen haberde bir
yanlışlık olsa gerektir. Azizimiz öyle birşey yapmamış-
tır diye Müfettişi savmıştır. Bundan sonra Şeyh Fahri,
Azizine daha büyük muhabbetle ve hürmetle sarılmış
ve anı Hazreti Hakkın bir ihsanı bilmiştir.

Emin Baba Hazretlerinin nihayetsiz keramât ve
keşifleri arasında, son Uşşâkî meşayihinde İstanbullu
Osman Hâdî Hazretlerinin naklettikleri bir vakayı da
beyan edeceğim:

Emin Baba İstanbul'a ilk geldiklerinde ikâmet bu-
yurdukları Kasımpaşa'daki evlerinde âşık ve âriflerle
yaptıkları sohbetlere devam eden bir zat, komşusu Ha-
lil Efendiye: Akşamları Emin Baba, odasında çok güzel
can sohbetleri yapıyor. Gel bu akşam seni oraya götü-
reyim diye teklifte bulunur. Halil Efendi dâveti kabul
ile birlikte giderler. Sohbetten sonra cemaat dağılırken
Büyük Aziz kendisine tanıtılmamış ve isminden söz edil-
meyen Halil Efendiye hitaben:

— Oğlum Halil! Sen gitme kal der. Halil Efendi de

emre uyarak odada kalır. Herkes gittikten sonra Emin Baba:

— Oğlum! sende benim bir emanetim var, onu ver buyurur. Halil Efendi şaşırır ve efendim bende bir emanetiniz yoktur deyince, Büyük Aziz:

— Oğlum, kırk sene evvel Şeyh Cemâl Efendi, benim buraya geleceğimi ve beni gördüğün zaman selâmını bana söylemeni tenbih etmemiş mi idi? der.

Filhakika Halil Efendi Şeyh Cemâl Efendi tarafından kendisine Emin Baba isminde bir şeyhin buraya gelerek halkı irşad edeceğini ve kendisini gördüğü zaman selâmını ulaştırmasını tenbih ettiğini ve bahsedilen emanetin bu selâm olduğunu derhal hatırlar.

Emin Baba Hazretleri 121 yaşında iken Hakka yürümüşlerdir.

Vasiyetleri üzere Samatyadaki Dergâhta büyük bir cemaatle kaldırılarak karlı bir günde Hazreti Sünbül Efendiye götürülmüş, orada namazı kılınarak tekrar dergâha getirilip bahçenin ortasında hazırlanan üstü açık kabre konmuştur. Mevlâ sırlarını takdis etsin. Amin!

FAHRİ HİMMETİ HAZRETLERİ (K.S.)

Nazilli'de hıcri 1265 senesinde dünyaya teşrif etmişlerdir. 13 yaşında iken Nazilli kazası müskirat kitabetine, bilahare inşaat komisyon ve âşar kitâbetliklerine tayin edilmiş ve sonra askeri hizmetini ifa ederek, Emin Babanın ısrarı ile İstanbul'a gelmiş genç yaşta Emin Baba'ya intisâb etmiştir.

İstanbul'da bir çok resmi vazifelerde bulunmuş, son olarak Gümrük nezareti tahrirat mümeyyizi olup 1329 da emekli olmuştur. **Emin Baba**'dan sülûkunu ikmal ve hilâfet almıştır.

«Himmetî» tarikat mâhlasıdır. Bir taraftan devlet hizmetine devam ederken, diğer taraftan irfan yolunda irşada çalışır ve Azizi seyahate çıktıkça, ona vekâlet ederlerdi. Bu vekâlet hizmeti 25 sene kadar sürmüştür. 1333 tarihinde alemi-fenâyâ vedâ edip, gaslini **Mustafa Sâfi Hazretleri** yapmışlardır. 68 sene muammer olmuşlardır.

Gayet nâzik, halûk ve mahfiyetkâr bir zat idi. Hazreti Selâhi'ye çok muhabbeti olup, anın âsârını cem ve tahrir hususunda pek büyük himmet göstermişlerdir. Kendileri Şeyh Hülûsi Hazretlerinin damadı idiler.

Rus muharebesi esnasında teessûr hali ile yazdığı nutukları.

Ahı mazlum yerde kalmaz,
Müntekimdir ol ganî.
Akıbet bulur belâsın,
Ehli İslâm düşmeni.

93 sâlinde virânetti,
Moskof Rum elin.
Kendi ilkâsında görsün,
Ankarib on mislini.

Oldular mecbur-i Hicret,
Bunca yüzbin müslimin.
Nice bin tıflı Nisâ,
Hem kıldılar can terkin.

Ehl-i servet nice beyler,
Dağılıp oldu fakir.
İhtiyar etmişti nâçar
Terk-i dâr-u meskeni.

UŞŞAKÎ MEŞAYİHİNDEN MUSTAFA SAFİ (K.S.) HAZRETLERİ

Şeyh Mustafa Sâfi Hazretleri, Burdur ilinde 1251 tarihinde dünyaya teşrif buyurmuşlardır. Pederleri, Der- vişâğazade Ali Efendidir. İlk tahsillerini ikmâl edip icâ- zet almışlar ve kısa zamanda Huzûr hocalığına yüksel- mişlerdir.

Uşşâkî meşayihinden **Osman Hâdi** ve **Hüseyin Vassaf** Hz.lerinin beyanlarına göre Hz. **Mustafa Sâfi** âşık, ârif, edip, halûk, halîm, selim, mükrim, fesahat ve belâgat sahibi olup tetkikatı ilmiyesi, ihata-i külliyesi sayesinde irfan ışığına teveccüh eden talebesi ziyade imiş. Hattâ Halebî okuttuğu zaman dörtyüz talebe etra- fını kuşatmış.

Hazreti Sâfi Anadolu ve Rumelide çok gezmiş, hâl ve kemâl ehli zatlara görüşmüş, onların kudsî nefes- lerinden feyz almışlardır. Kendileri Müderris olmakla beraber, tasavvufa meyil ve muhabbeti fazla olduğun- dan büyük sofilerin meslek ve meşreblerini tahsin ve onların nutuklarındaki hakikatleri görmek suretiyle bir- çok mutasavvıfların hayret ve takdirlerini kazanmış- lardır. Eser yazmaktan ziyade tettebbüü severlermiş. Bil- hassa âşık Yunus Divanını çok okudukları, ayrıca Sa- lâhaddini Uşşakî, Mısırî-i Niyazi ve Sezai Gülşeni divan- larını hıfzetmişler.

Mustafa Safi Hz.'lerinin tab edilmemiş el yazısı ile

yazılmış ve **Behçet** mahlasını kullandıkları bir divanları mevcuttur. Bu divandan nutukları:

*Yakmada canım demadem, nefsi kaddar himmet et
Koyma gaflette özüm sen, eyle bidar himmet et*

*Nefsi kahretmek meramım, yetmiyor lâkin gücüm
Bari sen ur ol deniye, tıg-ı kahhar himmet et*

*Hilesinden, fitnesinden, mihnetinden el aman
Cevrini müzdad edip durmakta, mekkar himmet et*

*Mürşid-i kâmilisin, elhak itikadım böyledir
Senden aldım sıdk ile ben, dest-i ikrar himmet et*

*Hâsılı ey mürşidim, şahım, efendim kıl kerem
Behçet'i bu nefis elinde, koyma nâçar himmet et.*

*Buhara şehrinde zuhur eyleyen
Hüsameddin Sultan pîrimdir benim
Uşşak diyarını pürnûr eyleyen
Hüsameddin Sultan pîrimdir benim*

*Ana geldi üçler, beşler, yediler
Erenler şahısın, ersin dediler
Yedini (1) tutanlar Hakka erdiler
Hüsameddin Sultan pîrimdir benim.*

*Sâdık bende kıldı nice serkeşi
Mübarek vücûdu irfan güneşi
Hâsılı cihâna gelmedi eşi
Hüsameddin Sultan pîrimdir benim.*

(1) Yed: el.

*Her sözü her hâli oldu keramet
Mutadı mürüvvet, şefkat ve himmet
Varis-i Muhammed, dürr-ü Vekâlet
Hüsameddin Sultan pîrimdir benim.*

*Sengi (2) gevher kılar feyz-i irşadı
Behçet'a dilimden hiç düşmez adı
Her iki âlemde yeter imdadı
Hüsameddin Sultan pîrimdir benim*

İcazet aldıktan sonra Nâzilliye gitmişler ve Uşşâkî şeyhlerinden Şeyh Şahabeddin ve Mehmet Efendilere intisab edip onlar da Fahri Himmeti Hazretlerine emanet buyurmuşlardır. Birçok seneler Mehmet Emin Tefik Hazretlerinin de feyiz nazarlarına mazhar olup, Fahreddini Himmeti tarafından bir Kadir gecesi kendilerine hilâfet verilmiştir.

19 sene Kuleli İdadisi, Soğukçeşme, Fatih, Eyüp Sultan, Koca Mustafa Paşa ve Baytar mekteplerinde Arabî Farisi, Ulum-i diniye ve Akaid-i İslâmiye dersleri okutmuşlardır.

Hazreti Sâfî büyük yangına kadar Fındıkzade Tekkesi şeyhliğinde bulunmuş, bilâhara Kasımpaşa'da açık bulunan Pir Hasan Hüsameddini Uşşâkî Dergâhı meşihatına, Şeyhü'l-İslâm Musa Kâzım Efendi tarafından tâyin buyurularak Tekke ve Zaviyelerin kapatılması tarihine kadar orada vazife ifa buyurmuşlardır.

Perşembe günleri Mesnevî okuturlar. Cuma geceleri Uşşâkî ayini icra ederlermiş.

Mustafa Safî Hazretlerinin de birçok kerametleri

(2) Seng: taş.

mevcut olmakla beraber, açıklanması kendileri tarafından mânen yasaklanmıştır. Hazreti Safî doksan yaşını mütecaviz oldukları halde Cemâl âlemine yürümüşlerdir. Birçok halifeler yetiştirmiştir. Birinci ve ikinci halifeleri Hacı İzzet Efendi ve Osman Hadi Hazretleridir.

Mustafa Safî Hazretlerinin kabri saadetleri, Kasımpaşa'da Kulaksız kabristanında bulunmaktadır.

OSMAN HÂDÎ HAZRETLERİ (K.S.)

Kutbul ârifin **Mustafa Sâfi Hazretlerinin** halîfe-ridir. Halifeleri şeyh **Avni Adli Hazretlerinin** azizleri hakkında beyan buyurdıklarına göre:

«Cedleri Türk akıncı ve mücahitlerinden olup, pederleri **Ahmet Efendi Bulgaristan'dan İstanbul'a** hicret buyurmuşlar, **Osman Hâdi, Hazretleri de Çamlıca'da** dünyaya teşrif etmişlerdir. (1305) Pederleri ve Valide-leri **Ayşe Hatun** da **Mustafa Sâfi Hazretlerinin** feyizli tedrislerine dahil olup sülüklerini bitirmişlerdir.

Hâdi, mahlaslarıdır. İsimleri Osman Zeki Yücebilgiç'dir. **Osman Hâdi Hazretleri** zamanın rüştiye mektebini ikmâlden sonra **Mustafa Sâfi Hazretlerine** intisap edip, kısa bir zamanda tahsili irfan ederek hilâfet almışlardır.

Birinci Dünya Savaşına gönüllü olarak iştirak etmiş, yaralanarak İstanbul'a gâzi ünvanı ile dönmüştür. O sırada münhâl bulunan **Manisa'nın Akhisar kazası Uşşâkî deryâhı meşihatına** tayin edilmişlerdir.

Bilahare İstanbul'a avdet ederek Cemâl âlemine intikâllerine kadar **Mesnevi şerifi okutup, sohbet-i ilâhiye ve nebeviye ile Hak dostlarının maddi ve manevi tefeyüzlerine çalışmışlardır.**

Osman Hâdi Hazretleri, Mürşidleri Mustafa Sâfi

Hazretlerinin bütün evsafına tevârus etmiş onlar gibi âşık, edib, şâir mükrim, belâgat ve fesâhat-i kelâma sahib, çok ince ruha mâlik bir Hak dostu idi. Şeyhimin tab-ı pakî bütün kötülüklerden temiz kalmış, içi dışı ilim ve ibadet lezzeti ile dolmuştu.

Azizim uzleti çok sever, ağyardan kaçır, geceleri kâim ve Mevlâsı ile huzurda dâim idi. Gizliliği sevdikleri için kerâmetleri sonsuz olduğu hâlde açıklanmasından vaz geçilmiştir. Mürşidim, cinnilere de meb'ûs idi. Kudreti ilmiyeleri ile bir çok hastaları şifâyâb etmişlerdi. Müridlerine ma'nevî himmetleri yanında maddî hizmetleri de nâmütenâhi idi.»

Osman Hâdî Hazretlerinin yegâne halifeleri olan Hacı Avnî Adlî Hazretleri, mürşidlerinin eserini ve şiirlerini cem' ve tahririne gayret gösterip «Hâdî Divânı» nâmı ile tab' ve neşir ettirmiştir.

Bu divandan bir nutukları:

*Taş atanlara da yok intikamın
Sana isim kodu Mevlâ Muhammed
Enbiya tacısın senin makamın
Aliyyula'lâdan a'lâ Muhammed.*

*Hakkın gönderdiği hak rehberlerden
Ümmetlere gelen hep Mürsellerden
O yüzyirmi dört bin Peygamberlerden
Mirac'da söz alan illâ Muhammed.*

*Sen hulki ahsensin yekta tâ ezel
İsminde cismin de hepsi de güzel
Habibimsin dedi Hayy-ü Lemyezeli
Anın için şanın vâlâ Muhammed.*

*Kurduğun erkâna şer'a uyana
Kıymetli aşkını kalbe koyana
Mâna âleminden sesin duyana
Kapun el'an açık hâlâ Muhammed.*

*Aşkına yandırdım can ile teni
Şefi' ol mahşerde unutma beni
Avalimde ismin anılır senin
Cümle bilir zir-ü bâlâ Muhammed.*

*Salat-ü selâmi çek H a d î sever
Ne kadar var ise mahlûkat eğer
Adedince olsun her şam-ü seher
Allahümme salli âlâ Muhammed.*

(ve âlâ âlü ashabi Muhammed)

Kabirleri Beylerbeyi Küplüce kabristanında bulunmaktadır. Vefat tarihi (1 Mayıs 1963) kuddise sırrehu'l-â'lâ.

HACI AVNİ ÂDLİ HAZRETLERİ (K.S.)

Uşşâkî meşayihinden Hacı Avni Adli Hazretleri, Hemşinde dünyaya teşrif etmişlerdir. (1319) Pederleri Fevzi bey, Vâlideleri Firdevs hanımdır. İlk ve orta tahsillerini pederlerinin yanlarında yapmış, yüksek tahsillerini de İstanbul'da ikmal ettikten sonra, Eskişehir ve Ankara müddei umûmiliklerinde bulunmuştur.

Kalbinde saklı ezeli ve ilâhî aşkın günden güne artan feyiz ve âteşi karşısında, adli vazifesinden ayrılıp İstanbul'a gelmiş aldığı mânevi işaret üzerine, Osman Hâdî Hazretlerine intisab etmişlerdir. Kısa zamanda müşidlerinin irfan halkasından mezun olarak «hilâfet» rütbesine nâil olmuşlardır.

11.12.1955 pazar günü hilafet aldığı müjdesini ve mahlasını İzmir'de bulunan can kardeşi Refia Hanıma bir nutku ile bildirmesi:

*Can evinden doğsa dedim bir kelâm
Bâb-ı aşkdan yazıversem bir selâm*

*Nice yıllar bir kazanda kaynadık
Hep beraber bahr-i aşkı boyladık*

*Aşk şarabın aynı elden içmişiz
Neş'e bulup dû cihandan geçmişiz*

*Aynı yoldan kâ'm'a ermiş bizleriz
Biz erenler izlerini izleriz*

*Kahr-ı lutfu dedik birden eyvalah
Virdimiz bu, Lâ ilâhe illallah*

*Gece gündüz ism-i Hakkı zâkiriz
Ni'metine can-ı dilden şâkiriz*

*Yeni ismim arz edeyim merhaba
Verdi Adlî mahlâsı Hadî Baba.*

Osman Hâdi (K.S.) Hazretlerinin Cemâl âlemine intikâllerinden sonra, irşad kürsüsüne oturmuş ve ârif-i billâh olan mürşidleri gibi Avni Adli Hazretleri de Hakka kavuşuncaya kadar insanları ulu Allah'a sevdirmek ve ulaştırmak yolunda yürümüşlerdir.

Bütün mürşidleri gibi kendileri de ârif, âşık, edib, hâlîm ve selim son derece sabırlı, azîzine âşık ve târîkine sâdık bir zat idi.

Asâlet ve yüksek seciyesi dolayısıyla lâayık olmıyanlara dahi iyilik yapmasını seven ailesine dostlarına ve müridanına karşı fevkâlade fedakâr ve adâlet sahibi oluşları, kendisini tanıyanlar tarafından takdirle karşılanırdı.

Zevk ve neş'eleri icabı mühtefî ve mütevazî bir hayat yaşamışlardır. Kâbirleri Beylerbeyi Küplüce Kabristanındadır. Vefat tarihi (13 Nisan 1982) Kudûse sır-rehu'l-â'lâ.

Cenab-ı Zülcelâl Hazretleri feyzi Akdes-i Nebeviye'ye ve pîranı izâm ve şeyhi mükerrerem efendilerimizin şefaât, iltimas ve teveccühlerine cümlemizi mazhar ve inayet buyursun. Âmin.

F İ H R İ S T

Önsöz	2
Pîr Hasan Hüsâmeddin-i Uşşâkî (k.s.)	7
Hazreti Pîr'in Eserleri	13
Hazreti Pîr'in Evlâtları ve Eşleri	13
Hazreti Pîr'in Elde Edilen Kerâmetleri	14
Hasan Hüsameddin-i Uşşâkî Hazretlerinin Tâc-ı Şerifleri	19
Hazreti Pîr'in Eşyası	19
Bitirirken	20
Uşşâkî Tarikatının İkinci Pîri Esseyid Mehmed Cemâleddini Uşşâkî (k.s.) Hazretleri	21
Salâhaddini Uşşâkî Hazretleri (k.s.)	26
Hazreti Salahinin Tahirağa Dergahına Gelişleri .	28
Şeyh (Müftü) Mehmet Zühdü Hazretleri (k.s.) .	32
Ali Gâlibi Vafî Hazretleri (k.s.)	33
Mehmet Tefvik Hazretleri (k.s.)	35
Ömer Hulusî Hazretleri (k.s.)	36
Hüseyin Hakkı Hazretleri (k.s.)	38
Uşşâkî Şeyhlerinden Mehmet Emin Tefvik Hazretleri (k.s.)	39
Fahri Himmeti Hazretleri (k.s.)	44
Uşşâkî Meşayihinden Mustafa Safi (k.s.) Hazretleri	46
Osman Hâdî Hazretleri (k.s.)	50
Hacı Avni Adli Hazretleri (k.s.)	53